

SZYBKIE CZYTANIE 5. EMININOWANIE FONETYZACJI...

Opracowane na podst. tekstów Zdzisława Szkutnika oraz własnej wiedzy i doświadczeń.

Przypomnienie.

Biegłości w czytaniu nie osiągniemy przez samo czytanie. Konieczne jest poznanie, zrozumienie i stosowanie zasad tego procesu. Konieczne jest pozbycie się złych przyzwyczajeń podczas czytania do których należą między innymi: wąskie postrzeganie (pole widzenia), regresja i fonetyzacja.

1. FONETYZACJA (artykulacja, wypowiedanie czytanych wyrazów)

Większość ludzi czyta, ale nie doskonalą tej umiejętności. Bazujemy na tym, czego i jak uczyliśmy się w szkole. „Czytaj głośno.” „Czytaj w myślach.” „Skup się i czytaj wolno.” Takie polecenia są właściwe są tylko w czasie początkowej nauki czytania. Później powodują utrwalanie nawyków, które utrudniają szybkie czytanie. Wypowiadanie słów głośno (fonetyzacja zewnętrzna) lub w myślach (fonetyzacja wewnętrzna) spowalniają proces czytania. Koncentrujemy się na pojedynczych wyrazach, a nie na ich powiązaniach. Fonetyzacja powoduje, że najczęściej szybkość czytania nie przekracza szybkości mowy i wynosi ok. 150 słów na minutę. W proces odbioru informacji drukowanej zaangażowane są: wzrok (widzimy tekst), mowa wewnętrzna (wypowiadamy słowa w myślach), słuch wewnętrzny (słyszymy wypowiedane słowa) i mózg. Można żartobliwie powiedzieć, że czytamy uszami, a nie oczami. Osoby szybko czytające nie wymawiają tego co widzą. Informacja dociera do mózgu tylko przez kanał wzrokowy. Pamiętajmy, że wzrokowe postrzeganie jest dużo szybsze niż czas potrzebny do przeczytania zauważonych znaków (wyrazów).

2. SPOSOBY TŁUMIENIA FONETYZACJI.

Ćwiczenia eliminowania artykulacji można przeprowadzić trzema metodami: mechanicznie, za pomocą zakłóceń mowy i słuchu oraz wykorzystując centralne zakłócenia mowy.

Zakłócenia mechaniczne (dla osób poruszających ustami podczas wypowiedania słów) uniemożliwiają wypowiedanie czytanych wyrazów przez blokowanie aparatu mowy. Służą temu następujące metody: przyciśnięcie języka do zębów, zaciśnięcie ust, zaciśnięcie w zębach ołówka, albo otwarcie szeroko ust i utrzymaniu nieruchomo języka;

Zakłócenia mowy i słuchu tłumiące artykulację polegają na „oddzieleniu” mowy od postrzegania (czytania). Można to zrobić przez: wymawianie alfabetu w trakcie czytania, recytowanie znanego wiersza, liczenie od 1 do 10 i od 10 do 1, wymienianie nazw miesięcy, dni tygodnia.

Centralne zakłócenia mowy są najskuteczniejszą metodą pozbywania się fonetyzacji. Ćwiczenia polegają na wystukiwaniu określonego stałego rytmu podczas czytania (wyłącznie wzrokowego czytania).

Proponowane są następujące rytmy:

1/ rytm: 1i – 2i – 3 – 4
uderzenia: 1-2, 3-4, 5, 6

2/ rytm: 1 – 2ii – 3 – 4 – 5 – 6
uderzenia: 1, 2-3-4, 5, 6, 7, 8

W trakcie ćwiczeń przechodzi się najczęściej kolejne etapy:

- (1) równoczesne czytanie i wymawianie innych słów lub wystukiwanie rytmu jest tak trudne, że udaje się albo czytanie, albo wymawianie lub wystukiwanie;
- (2) udaje się recytowanie lub wystukiwanie, ale czytelnik jest tak na nim skoncentrowany, że nie zapamiętuje tego co czyta;
- (3) wystukiwanie jest poprawne i nie przeszkadza w rozumieniu i zapamiętywaniu czytanego tekstu.

Z moich doświadczeń w pracy z młodzieżą wynika, że zaprzestanie fonetyzacji wymaga dużo czasu i systematycznych ćwiczeń. Jest najbardziej czasochłonne, ale równocześnie najbardziej poprawia tempo czytania. Nawyk wymawiania czytanych wyrazów jest bardzo mocno utrwalony i trudny do wyeliminowania.

3. ĆWICZENIA.

Ćwiczenie 1.

Przeczytaj legendę dotyczącą Oświęcimia pt. „Tajemnicze jezioro” (tekst nr.3).

W trakcie czytania cały czas licz głośno od 1 do 10, a potem od 10 do 1 itd. Staraj się zachować równy rytm liczenia (np. w tempie marsza). Wykorzystuj pole widzenia. Czytając zatrzymuj oczy nie więcej niż 2 razy w wierszu. Nie wracaj do tekstu przeczytanego. Tekst ma ok. 130 wyrazów, więc nie powinno Ci to zająć więcej czasu niż 30 – 45 sekund. Zaczynij liczyć głośno i po kilku powtórzeniach dołącz czytanie.

Tekst nr 3. Tajemnicze jezioro.

Baśń o tajemniczym jeziorze jest związana z dzielnicą Skowronek. Taką nazwę miało dawniej, jeszcze w okresie międzywojennym, dzisiejsze Osiedle Chemików. Na rozległych polach Skowronka, wśród uprawnych pól, były miejsca ulubionych zabaw dzieci. Tam palono sobótki. Szczególną ciekawość budziła głęboka wyrwa zwana zapadliskiem. Często wsłuchiwano się tu w odgłosy czy szmery wydobywające się z głębi ziemi. Legenda mówiła o tym, że kiedyś na tym miejscu stała karczma. Pewnego razu siedł obok niej ksiądz z Panem Jezusem do chorego. Rozochoceni biesiadnicy zaczęli pokpiwać z kapłana, a na jego trzykrotne wezwanie nie ucichła muzyka i huczne tańce. Karczma zaczęła się kręcić, trzeszczeć i w końcu zapadła się pod ziemię. Na jej miejscu powstało jezioro. Z biegiem lat wyschło i pozostał po nim głęboki i potężny lej.

Jan Ptaszkowski

(za: <https://oswiecim.pl/legendy/>)

Zasłoń kartką przeczytany test.

Odpowiedz na pytania nie zaglądając do tekstu.

Pytania do tekstu nr 3. Tajemnicze jezioro.

1. Skowronek to dawna nazwa oświęcimskiego osiedla: a/ Zasole b/ Chemików c/ Błonie
2. Skowronek było miejscem: a/ zabaw dzieci b/ rodzinnych spacerów c/ częstych przestępstw
3. Co było kiedyś w miejscu zapadliska? a/ dom weselny b/ koczowisko Cyganów c/ karczma
4. Ksiądz z Panem Jezusem siedł: a/ do chorego b/ do umierającego c/ do biesiadników
5. Na trzykrotne wezwanie księdza: a/ ucichła muzyka b/ nic się nie stało c/ miejsce zaczęło wirować
6. W miejscu gdzie obrażono księdza: a/ ziemia wybuchła b/ powstało jezioro c/ powstała kapliczka
7. Autorem tekstu jest: a/ Jan Ptaszkowski b/ Jan Ptaszkowski c/ Jan Ptaszyński

Sprawdź poprawność odpowiedzi.

Porównaj je z tekstem.

Jak było? Jeśli myliłeś/myliłaś się przy liczeniu, albo słabo pamiętasz treść legendy nie przejmuj się. To pierwszy etap eliminacji fonetyzacji. Z każdym przeczytanym tekstem z równoczesnym zakłócaniem artykulacji będzie lepiej. Systematyczne ćwiczenia poprawiają umiejętności.

Ćwiczenie 2. Wybierz dowolne łatwe teksty. Czytaj przez min. 5 – 10 minut równocześnie angażując aparat mowy do innej czynności wykonywanej automatycznie. Głośno licz, wymawiaj nazwy miesięcy, recytuj znany tekst Nie słuchaj tego co mówisz. Wykorzystuj pole widzenia. Teksty drukowane w wąskich kolumnach czytaj stosując dwudzielny rytm (dwa zatrzymania oczu w linijce tekstu), a teksty szerokie stosując rytm trój- lub czwórzielny (trzy, cztery zatrzymania oczu). Skoncentruj się na treści czytanego tekstu. Staraj się odbierać treść nie słowa. Codziennie wydłużaj czas ćwiczenia.

Ćwiczenie 3.

Przeczytaj *Legendę o diable z roli* (tekst nr 4). W trakcie czytania wystukuj rytm: 1i – 2i – 3 – 4 (uderzenia: 1-2, 3-4, 5, 6) np. w tempie marsza. Wykorzystuj pole widzenia. Czytając zatrzymuj oczy nie więcej niż 2 razy w wierszu. Tekst ma ok. 230 słów, więc nie powinno Ci to zająć więcej czasu niż minutę. Zaczynaj wystukiwać rytm i po kilku powtórzeniach dołącz czytanie.

Tekst nr 4. Legenda o diable z roli.

Na stawach królowały diabły. Nie zawsze jednak przeszkadzały gospodarzom. Bywało i tak że były pomocne. Podobno w Grojcu mieszkał kiedyś chłop, który przechwalał się, że z diabłem trawę kosił. Mieszkał on z nim razem na gospodarstwie. Chłop wybudował dla niego nawet budę, żeby miał się gdzie schować przed deszczem. Pewnego razu chłop postanowił zniszczyć domek diabła, bo chciał ziemię pod nim uprawiać. Czart rozgniewał się przez to niemiłosiernie. Biedny chłop nie mógł spokojnie przez to ziemi uprawiać. A to mu zniszczyło coś plony, to woda zalala. Wezwał innych chłopów, aby wspólnie wywieźli deski pozostałe z domu diabła. Dziesięć chłopów przyjechało wozem, deski zapakowali i ruszyli w górę. Rolnik, który zerwał pakt, całą drogę uważał się, że diabeł ściąga go z wozu. Nikt poza nim stworzenia nie widział. W pewnej chwili konie stanęły dęba, a biedny chłop zrzucony z wozu wpadł w kałużę pełną błota.

Legenda głosi że od tego czasu diablisko, już z młodymi diabłatkami, zamieszkało pod mostkiem nieopodal karczmy i każdy chłop musiał dać coś dla małych, żeby tędy przejść. Jeśli nie dał myta dla diabła, został omamiony i nie mógł przez kilka dni trafić do domu. Z czasem kobiety zaczęły podejrzewać, że żadnego diabła nie ma. Chłopy pieniądze w karczmie przepijają, a nie dają diabłatom. Kiedy błędzili, to nie przez omamienie, ale przez to, że po pijanemu nie mogli trafić do domu.

Źródło: www.naszgrojec.pl

Ćwiczenie 4. Wybierz dowolne łatwe teksty. Czytaj przez co najmniej kilka minut (codziennie wydłużaj czas czytania), równocześnie wystukując pierwszy, a potem drugi rytm stosowany w metodzie centralnych zakłóceń mowy. Wykorzystuj pole widzenia. Teksty drukowane w wąskich kolumnach czytaj stosując dwudzielny rytm (dwie fiksacje), a teksty szerokie stosując rytm trójdzielny (trzy fiksacje) lub czwórdzielny (cztery fiksacje). Skoncentruj się na treści czytanego tekstu. Staraj się odbierać treść nie słowa.

(1) rytm: 1i-2i-3-4 (uderzenia: 1-2, 3-4, 5, 6); (2) rytm: 1-2ii-3-4-5-6 (uderzenia: 1, 2-3-4, 5, 6, 7, 8)

Zasłoń kartką przeczytany test.

Odpowiedz na pytania nie zaglądając do tekstu.

Pytania do tekstu nr 4. Legenda o diable z roli.

1. Chłop przechwalał się, że z diabłem:
a/ pił piwo b/ orał pole c/ kosił trawę
2. Diabeł mieszkał w:
a/ starej stodole b/ wybudowanej budce c/ kurniku
3. Chłop zniszczył domek diabła żeby: a/ dokuczyć mu
b/ mieć miejsce pod uprawę pola c/ więcej nie grzeszyć
4. Kto pomagał rolnikowi wywieźć deski?
a/ 10 chłopów b/ 9 chłopców c/ 8 sąsiadów
5. Podczas wywożenia desek diabeł:
a/ ściągał rolnika z wozu b/ zrzucał wszystkim czapki
c/ wył i ciskał łajnem
6. Chłop zrzucony z wozu wpadł:
a/ do stawu b/ w pokrzywy c/ w kałużę błota
7. Wygnany diabeł zamieszkał koło karczmy:
a/ w starej wierzbie b/ pod mostkiem c/ na bagnie
8. Każdy chłop wracający z karczmy musiał:
a/ pokłonić się przed diabłem
b/ przeżegnać się trzy razy c/ dać coś diabłatom
9. Kto zaczął podejrzewać, że diabła nie ma?
a/ ksiądz b/ kobiety c/ karczmarka.
10. Legenda dotyczy:
a/ Starych Stawów b/ Grojca c/ Góry Grójeckiej

Sprawdź poprawność odpowiedzi.

Porównaj je z tekstem.

Za tydzień ciąg dalszy, między innymi o antycypacji i algorytmach czytania.

Aleksandra Stawicka